

Geregtigheid in die boek Miga: 'n Tradisie-Historiese ondersoek na die begrip משפט¹

J G Bosman

ABSTRACT

Justice in Micha: A Traditio-historical Analysis of the Concept משפט

The prophet Micah announced the destruction of Samaria, shortly before 722 BC, and Jerusalem, shortly before 701 BC, because of social injustice. About a hundred years later the unfulfilled prophecy on Jerusalem was newly "discovered" when the Babylonians captured Jerusalem in 586/7 BC. New reasons are given for the destruction of Jerusalem. It is not primarily because of social injustice but also because of theological reasons that the city was destroyed. These two aspects now play the dominant role in defining justice. Micha 6:8 functions as a summary of the first parts of the book of Micah but also points forward to the remaining part of the book. In this new context, justice has both a social and a theological dimension.

1 INLEIDING

Miga is, saam met Amos, die profeet wat deur bevrydingsteoloë die meeste aangehaal word om aan te toon dat sosiale onreg die toorn van God oor die bevoorregtes oproep. Alfaro² wys só daarop: "Micah... has a special appeal for Third World peoples who are struggling to free themselves from the shackles of internal and external oppression". Uit die aard van die saak is daar by diegene wat 'n bevrydingsteologie bedryf wyd uiteenlopende standpunte en aksente. Daar kan vanselfsprekend nie hier op al die verskillende aspekte ingegaan word nie. Vir die leek is die groot dwaling van die bevrydingsteologie die horisontalisme, dit wil sê die klem wat daar geplaas word op die noodsaak van verwydering van strukture en sisteme in die samelewing wat onderdrukkend is. Redding word gelykgestel aan politiese- en sosio-maatskaplike bevryding. Die vraag is of dit vanuit die Migaboek regverdig kan word. Is daar 'n aksentuering van die horisontale dimensie ten koste van die sogenaamde vertikale? Dit is ook so dat die (evangeliese vleuel binne die) tradisionele kerke van die bevoorregtes die standpunt huldig dat dit in die Christelike godsdiens oor die individu se persoonlike redding deur Jesus handel. Elke persoon behoort hom in die

eerste plek by sy verhouding tot God in en deur Jesus Christus te bepaal en hom by die (tydelike) politiese en sosio-maatskaplike situasie te berus.

Mag daar met die beroep op Miga so 'n skeiding plaasvind tussen sosio-maatskaplike en politiese redding en die teologiese dimensie van sondevergifenis? Is daar in die Migaboek so 'n definitiewe skeiding tussen die horisontale en die vertikale dimensies? Ek is van mening dat die Migaboek antwoorde op dié vrae kan verskaf.

Die profeet Miga is 'n tydsgenoot van Jesaja. Albei die profete tree in die Suidryk op. Miga se prediking word meer as 'n honderd jaar later baie positief deur Jeremia beoordeel. Dit is op grond van Miga se prediking dat Hiskia berou gekry, hom bekeer en Jahwe om hulp gesmeek het (Jer. 26:18). Daar word berig dat Jahwe sy toorn en onheil by Juda laat verbygaan het. Maar wat was die inhoud van Miga se prediking?

2 MIGA 1-3

Miga 1-3 bevat die woorde van die profeet Miga wat vir 'n kort tydperk in die Noordryk opgetree het om die val van Samaria in 722 vC aan te kondig (Miga 1:6). Die klem val egter op sy optrede in die Suidryk ten tye van die bedreiging van Sanherib in 701 vC. Hy tree in Jerusalem op om die val van dié stad aan te kondig (Miga 1:8 ev). Vanaf Jerusalem gaan hy na Moreset Gat toe om die maghebbers oor hulle ongeregthede aan te spreek (Miga 2). Nadat hy klaar was met sy prediking in Moreset Gat vertrek hy weer na Jerusalem toe om teen die amptenare te preek (Miga 3).

Miga spits hom op ongeregthede op sosiale gebied toe. Die verhouding met Jahwe is volgens hom nie ter sake nie, aangesien die onmiddellike nood die onreg is wat teen diegene wat in 'n swak sosio-ekonomiese situasie is, gepleeg word. Dit is die onreg teen "my volk" (מִיָּמִי). Miga wys die uitbuiting en menseveragting in die samelewing onverbiddelik uit en kondig in Miga 3:12 die val van die stad asook die tempel aan. Daar is dus 'n direkte verband tussen die val van die tempel en van Sion en onreg op sosiale gebied.

Dit is nodig om aan te toon dat sosiale onreg die enigste punt op Miga se agenda was, aangesien daar dele in Miga 1-3 asook in Miga 4-7 voorkom wat die indruk skep dat Miga tog in die sogenaamde vertikale aspek, dit wil sê die verhouding tot God, geïnteresseerd was.

Twee kenmerkende begrippe van die profeet kom in Miga 1:5 voor, naamlik פֶּשַׁע en חַטָּאת, (cf ook 1:13, 3:8, 6:13, 7:18 en 19). Wanneer daar noukeurig gekyk word na die wyse waarop die twee begrippe aangewend word, word dit duidelik dat dit nie die profeet Miga is wat hier aan die

woord is nie. Die enigste keer dat die profeet Miga die twee begrippe saam gebruik, is in Miga 3:8 (cf die bespreking hieronder).

כְּלִזְזָתָא in 1:5 wys terug na die teofanie in 1:3-4 (v 2 sluit deur middel van כִּי by 1:3-4 aan). Die bedoeling is voor-die-hand-liggend: Jahwe kom om te oordeel as gevolg van die oortredings van Jakob en die sondes van die huis van Israel. So kondig die redaktor in 1:5a die tema van Miga se prediking aan. Alhoewel die redaktor dieselfde begrippe as Miga gebruik, naamlik פֶּשַׁע en חַטָּאת, verskil dit van Miga s'n: Vir Miga is Jakob en Israel uitsluitlik Juda en Jerusalem, (cf 3:1,8,9). Hier in vers 5a dui Jakob op die Noordryk met sy hoofstad Samaria. Slegs Israel dui op Juda en Jerusalem.

Die twee vrae in 1:5b en 5c kom onverwags en staan heeltemal los van die aankondigings in 1:5a asook die oordeelsaankondiging in 1:6 ev. Dit laat die vermoede ontstaan dat die vrae later bygevoeg is. Die reeds bekende woord פֶּשַׁע kom voor, maar חַטָּאת word met die gelade begrip כְּמוֹת vervang. Wat is die rede hiervoor? Die tekskritiese nota stel voor dat כְּמוֹת met חַטָּאת vervang moet word. Hier word egter met 'n spesifieke doel van die woordpaar afgewyk. Die woord dui dikwels op afvalligheid van die volk van Jahwe wanneer Baäl op die hoogtes aanbid word (cf 2 Kon 17:7 ev en 23:19). Die vervanging van חַטָּאת met כְּמוֹת gee dus die rede vir Jahwe se verskyning in 1:3-4 aan. Daarmee saam word die rede vir die ballingskap, naamlik godsdienstige afvalligheid genoem. Op dié manier word daar op die redes volgens Miga vir die val van Jerusalem uitgebrei. Die woorde teen Samaria word nuut geïnterpreteer en op Juda van toepassing gemaak. Die byvoeging deur middel van vrae dui daarop dat 'n Deuteronomistiese redaktor vir die byvoeging in 1:5b verantwoordelik was³.

Miga 1:7 skep 'n probleem vir die hipotese dat Miga slegs sosiale onreg aangespreek het en nie die vertikale dimensie in die oog gehad het nie. Dié vers is egter nie uit die mond van die profeet Miga nie.

Die oordeelswoorde van Miga in 1:6 is feitlik dieselfde as dié in Miga 3:12, (cf שָׂדֵה en עֵי). Hillers is korrek as hy sê: "That Zion should be plowed as a field, and become ruins, echoes the oracle on Samaria, 1:7"⁴. Op grond van die volgende redes word Miga 1:7 as sekondêr beskou.

* Miga 3:12 het nie so 'n uitbreiding nie. Dit sou vreemd wees as die oordeelswoorde oor Jerusalem, wat die eintlike hoogtepunt van Miga se prediking vorm, korter en nie so skerp sou wees as die woorde oor Samaria nie.

* Die taal in 1:7 is nie tipiese Migataal nie. Dit is eerder Hoseaanse taal: אצב (cf Hosea 8:4, 14:9); אתון (cf Hosea 2:14, 9:1); ונה (cf Hosea 1:2, 2:7, 3:3, 4:12-15, 9:1).

* Die struktuur van 1:7 verskil van dié van 1:6: "...the marked variation from the strophic norm of the context, in that it constitutes a five line strophe, make the case against verse 7 conclusive"⁵.

In Miga 1:13b is die hand van die redaktor weer sigbaar. Lagis word in vers 13b gebruik om met רכש 'n woordspel te vorm. Die perde, wat voor die waens in vers 13b ingespan word, word as die begin van die sondes van Sion beskou. Die bekende woordpaar פשע en חטאת kom weer hier voor.

Op grond van die volgende redes kan aanvaar word dat hier 'n redaktor aan die werk was:

- * Hier kom slegs een woordspel voor in plaas van die gebruikelike twee, (cf Miga 1:10,11,12,14 en 15).
- * 'n Motivering, כִּי, word in die vorm van 'n aanklag gegee.
- * Komende onheil ontbreek.
- * Hier is 'n afwyking van die styl: die aanspreekvorm van 1:13 ontbreek.
- * Die sondes en oortredings kan slegs op die wa en die perde dui. Miga preek nêrens teen 'n vestingstad, perde of waens nie. In Hosea 10:13, 14:4, Jesaja 2:7 ev, 30:16; 31:1 en Deuteronomium 17:16 word dit wel gedoen. In genoemde dele word vertroue op militêre middele as afvalligheid van Jahwe beskou. In 1:13b is die spore van herinterpretasie sigbaar en word vertroue op militêre mag as oorsaak van die ballingskap van 587 vC beskou. Die melding van perde en waens in Miga 1:13a was genoeg rede vir die na-eksiliese redaktor om sy herinterpretatiewe arbeid hier voort te sit. Dit is hoogs waarskynlik dieselfde persoon (groep?) as in Miga 1:5b.

לכן in vers 14a is deel van die redaktor se werksaamhede ten einde die gevolg van die vertroue op militêre mag aan te toon. Die gevolg van dié afvalligheid is die ballingskap.

Geleerdes is dit eens dat dit in Miga 2-3 primêr oor sosiale onreg handel. Die onreg, onderdrukking en uitbuiting word op treffende manier geskets en deur middel van beeldspraak word die onmenslike optrede van diegene met ekonomiese (cf 2:1 ev), politiese (cf 3:1 ev) en geestelike (cf

3:5) mag daargestel. Miga is besorgd oor diegene sonder mag en hy spreek hulle aan as “my volk” (cf 2:4, 8 en 9). Die oordeel oor die dade van die maghebbers sal nie uitbly nie. In Miga 3:12 word die oordeel van God oor sy volk aangekondig: Sion sal omgeploeg word en Jerusalem sal puinhoop en die tempelberg bosrante word.

Die hand van 'n redaktor is ook sigbaar in Miga 2-3. In Miga 2:3-5 kom die indirekte rede על-המפתח הזאת vreemd en onverwags voor aangesien die res van die vers in die direkte rede is. Dit wyk boonop van השבִי־און in vers 1 af. Die subjekwisseling word deur die aaneensluiting beklemtoon. Die redaktor het die oordeel, wat meer as honderd jaar gelede deur Miga aangekondig is, as die ballingskap beskou wat nou van hierdie geslag geld. Die objek teen wie die רעה beplan word, is nou nie slegs diegene wat in Miga 2:1 ev aangespreek word (dit is die maghebbers) nie, maar is die hele volk Juda. Die kring van skuldiges word dus uitgebrei. Almal val onder die oordeel van Jahwe⁶. 'n Deuteronomistiese skool was waarskynlik vir dié uitbreiding verantwoordelik. Die gebruik om die groep van skuldiges uit te brei kom ook by ander profetiese boeke voor (cf Jer 8:3 en Amos 3:1 waar 3:1b 'n byvoeging is om te verhoed dat die latere Judese hoorders v 2 slegs op die Noordryk betrek).

Die tydverskil van meer as 'n honderd jaar tussen die woorde van Miga en die ballingskap word deur middel van כי עת רעה היא in vers 3 en ביום ההוא in vers 4 uit die weg geruim.

Miga 2:5 word op grond van die volgende redes as sekondêr beskou:

- * Met die klaaglied van vers 4 het die gedig, wat in 2:1 begin het, 'n natuurlike slot.
- * Miga 2:5 skep 'n prosaïese indruk en kan slegs deur gedwonge veranderinge in poësie verander word.
- * Die samehang met die vorige gedeelte is nie duidelik nie. Wie is die “jy” en wie is aan die woord?
- * קהל יהוה (en בגורל) is 'n uitdrukking vanuit 'n latere tyd. קהל יהוה kom in Numeri 16:3; 20:4; Deuteronomium 23:2, 3 (3 keer), 4 (2 keer), 9; Nehemia 13:1; 1 Kronieke 28:8 voor. גרל kom in Daniël 12:13 en Esegieël 24:6 voor. Dié dele dui op 'n latere tyd as dié waarin Miga opgetree het.
- * Hierby kan nog gewys word op die לך wat as enkelvoud voorkom asook לכן wat nie so'n duidelike samehang met die vorige gedeeltes toon nie.

Miga 2:5 het presies dieselfde as Miga 2:3 ten doel, naamlik om die Migawoorde te aktualiseer en die gebeure van 587 vC beter verstaanbaar te

maak. Die landsverdeling sal, volgens die Deuteronomistiese redaktor, op dieselfde manier as in die Deuteronomistiese geskiedenis plaasvind⁷. Diegene wat hulle aan die misdade wat Miga veroordeel skuldig maak, sal dan geen reg in die gemeente en geen invloed op die verdeling hê nie. Die grond sal, ná die ballingskap, nuut verdeel word en dit sal 'n regverdige verdeling wees.

Miga 3 bevat die hoogtepunt van die Migawoorde. Die oordeelswoorde oor Jerusalem het nie sy gelyke in die Ou Testament nie en dit is juis as gevolg van dié woorde dat Miga in die tradisie as 'n oordeelsprofeet bekend gestaan het (cf Jer 26:18). Miga 3 val in drie dele wat ongeveer dieselfde struktuur het uiteen, naamlik: spesifieke ampte word aangekla, die aanklag word deur 'n אַן ("dan") of לְכֵן ("daarom") gevolg en dit sluit met oordeelsaandigings af. מִשְׁפָּט ("geregtigheid") is die sentrale tema in Miga 3 (cf 3:1,8,9).

Ook in Miga 3 is daar sprake van herinterpretasie van die woorde van die voor-eksiliese profeet. In Miga 3:4 dui אַן op die noodwendige gevolg van die daade wat in Miga 3:2b-3 genoem is: Jahwe sal nie antwoord as hulle, dit wil sê die beamptes wat deur Miga 3:1-3 aangekla word, Hom aanroep nie. בַּעַת הַהִיא pas metries nie by die res van die vers in nie. Dieselfde byvoeging vind ons in Miga 2:3 en Amos 5:13b. Dit laat die vermoede ontstaan dat die uitdrukking בַּעַת הַהִיא redaksioneel bygevoeg is. Die rede vir die byvoeging is duidelik: die Migawoorde wat voor-eksilies uitgespreek is word eksilies of vroeg na-eksilies aktualiseer. בַּעַת הַהִיא verklaar אַן as 'n voorspelling wat in die hede in vervulling tree⁸. Dit is baie moontlik dat dit dieselfde Deuteronomistiese redaktor as in Miga 1:5, 7,13b, 2:4, 10 is.

In Miga 3:8 kom die begrippe הַטָּאָה en פֶּשַׁע vir die eerste keer in die mond van Miga voor. Die begrippe is kernbegrippe en word ten nouste met die begrip מִשְׁפָּט aangewend. In Miga 3:8 stel Miga homself direk teenoor die leiers, veral die geestelike leiers, as hy sê dat hy יְהוָה, כַּח יְהוָה, מִשְׁפָּט en גְּבוּרָה het om die פֶּשַׁע en הַטָּאָה uit te wys. Dié vers vervang die roepingsgeskiedenis soos dit by ander profete voorkom⁹. Sy taak en roeping is dus eenduidig om die פֶּשַׁע en הַטָּאָה uit te wys. In die lig van sy woorde en die res van Miga 1-3 behels sy roeping en taak sonder enige twyfel die oopvlek van die sosiale onreg wat deur die leiers gepleeg word.

Miga 3:9-12 dien in 'n sekere sin as 'n samevatting en as 'n klimaks van die Migawoorde. Sion sal soos 'n land omgeploeg word. Jerusalem sal 'n puinhoop word en die tempelberg sal 'n hoogte vol bossies word.

Só sluit die eerste deel van die Migabook af. Die woorde van Miga het egter nie in die jaar 701 vC in vervulling getree nie. Die bedreiging

deur Sanherib het nie op die val van Jerusalem uitgeloop nie. Daar is onsekerheid waarom Sanherib nie vir Juda die finale slag toegedien het na die beleëring nie. 2 Konings 19:35-37 berig dat 'n engel van Jahwe 185 000 man in die Assiriese kamp doodgemaak het. 2 Konings 18:13-16 berig van 'n groot tribuut wat Hiskia betaal het om die woede van die Assiriese koning vry te spring. Jeremia 26:19 stel die bekering van Hiskia as die rede op grond waarvan die stad nie ingeneem is nie. Hoe dit ookal sy, Jerusalem is nie ingeneem nie en die woorde van Miga het dus nie in vervulling getree nie.

3 MIGA 4-5

Vir meer as 'n honderd jaar het die woorde van Miga, eers as 'n mondelinge (cf Jer 26:17,19) en later as 'n skriftelike tradisie (cf die Deuteronomistiese kommentaar), lewendig gebly. Die Babiloniese ballingskap in die jaar 586 vC word beskou as die woorde van Miga wat uiteindelik in vervulling gegaan het, naamlik dat die Sionstad verwoes sou word. In dié krisistyd word gepoog om die oordeelswoorde van Miga met woorde van vertroosting aan te vul. Die woorde van Miga 2:12 ev word reeds in die laat eksiliese tyd op die spesifieke plek in die boek ingevoeg om as 'n merker te dien. Só word die lesers daarop voorberei dat later in die boek nog meer van dié boodskap ter sprake sal kom. Die proses om die volk in nood te vertroos sou deur verskillende fases voltrek word om uiteindelik Miga 4-5 te vorm. In die nuwe situasie sal Israel te midde van vreemde en vyandige volke sy plek moet vind. Jahwe sal getrou bly en die wraaksugtige volke veroordeel. Sy beloftes sal in vervulling tree en Sion sal as die middelpunt van die wêreld herstel word en al die nasies sal na Sion stroom vanwaar Hy sal regeer. Die Dawidiese heerserstroom sal weer opgerig word.

Op die oog af lyk dit asof die begrip "geregtigheid" geen rol in Miga 4-5 speel nie, aangesien die woord מִשְׁפָּט glad nie in die twee hoofstukke voorkom nie. Dit is egter nie die geval nie. Miga 4-5 mag beslis nie los van Miga 1-3 gelees word nie. Alles wat in Miga 4-5 voorkom, ook en veral in terme van "geregtigheid" kan slegs teen die agtergrond van Miga 1-3 verstaan word.

Miga 4:1-5 kom feitlik woordeliks met Jesaja 2:2-4 ooreen. Waar Miga 3:12 oor die vernietiging van Jerusalem handel, handel Miga 4:1-5 oor die blywende plek van Jerusalem onder die nasies. Dié gedeelte is waarskynlik eers tydens die tempelwyding van 515 vC bygevoeg.

Baie nasies en volke sal na Sion stroom omdat die Tora uit Sion en die Woord van Jahwe uit Jerusalem gaan. Dié twee begrippe word as sinonieme parallelle gebruik. Verder word תורה sonder 'n lidwoord gebruik wat daarop dui dat Jahwe se onderrigende woord en sy woord wat deur die profete kom een en dieselfde is. Daardeur word erken dat die woorde van Miga in 3:12 inderwaarheid die woorde van Jahwe is. Jahwe sal tussen baie volke oordeel (שפט) en regspraak (הוכיח). Jahwe se oordeel loop uit op vrede, van wapens word landbou-implemente gemaak. Daar word nie meer geleer hoe om oorlog te maak nie. Sy vrede is blywend. Die oordeel (שפט) van Jahwe word gekontrasteer met die oordeel van die leiers wat vir geld en omkoopgeskenke regspraak gelewer het. Die gevolg van die leiers se oordeel is die ballingskap. Jahwe spreek nie reg tussen mense wat op sosio-ekonomiese gebied verontreg word nie. Sy regspraak is tussen baie volke en nasies. Die verband is verder daarin geleë dat, soos wat die leiers in Miga 1-3 vir die reg verantwoordelik was, só is Jahwe vir die handhawing van die reg tussen nasies verantwoordelik. Die groot verskil tussen die leiers en Jahwe is dat regspraak tot blywende vrede aanleiding gee.

Miga 4:9-5:5 is, afgesien van 5:2, 4b, 5a, die oudste gedeeltes in die tweede deel van die Migaboek. Miga 4:9-5:5 beskryf die gebeure rondom die val van Jerusalem in die jaar 586 vC. Die vrae in Miga 4:9 gryp terug na die woorde van die valse profete in Miga 3:11: "Waarom skreeu jy so hard?": Toe Miga gesê het dat Jahwe nie na hulle sal luister nie (3:4,7) het hulle hom nie geglo nie. "Het jy nie 'n koning nie?". Die profete het daarop aanspraak gemaak dat Jahwe in hulle midde is en dat onheil hulle dus nie sal tref nie (vgl 3:11ca).

Die nood van die volk word met die barensnood van 'n vrou vergelyk. Die nood van die ballingskap word deur drie handelinge geskets, naamlik "die stad verlaat", "in die veld woon" en "in Babel aankom". Die omgekeerde rolle word sigbaar. Die hoofde, leiers en magtiges wat die huise van die sosiaal weerloses in Miga 2:2,9 gebuit het, word nou van hulle stad "beroof". Hulle wat ander mense as trekwerkers gedwing het om weg van hulle gesinne, huise en besittings te gaan werk, word nou gedwing om in Babel te gaan woon.

Miga 4:11 brei uit op die nood. Baie nasies versamel hulle teen Jerusalem met die doel om Sion te ontheilig, maar dan word die redding in vers 12 beskryf. Die nasies tree onwetend volgens die plan van Jahwe op. Hy is in beheer en het sy verslane volk nie verlaat nie. Die nasies ken (ידע) nie die gedagtes van Jahwe nie en hulle verstaan nie sy besluite nie. In Miga 3:1 word deur middel van 'n retoriese vraag daarop gewys dat

diegene wat vir die משפט verantwoordelik is, dit juis nie ken nie (ידע). Nou is dit die volke wat nie die kennis het nie. Weer eens word die omgekeerde rolle sigbaar. Jerusalem, wat eens deur die handeling van sy leiers en hoofde die subjekte van die onreg en uitbuiting was en nie kennis van die reg gehad het nie, word nou die objek. Die baie nasies wat Jerusalem onderdruk, is nou die subjek van onreg. Die oordeel wat oor Jerusalem as gevolg van die onreg van sy leiers gekom het, word in Miga 4:12a,b geïmpliseer. In Miga 4:12b word die oordeel oor die volke eksplisiet aangekondig. Die beeld uit die landbou dui eenduidig op oordeel (cf ook Joël 4:13 en Sag 12:6).

Vers 14 bring die nood nog nader. Die stad is beleër en die koning word intens verneder. Hy word met 'n stok op die kakebeen geslaan. Waarom word die koning, wat heel moontlik na aanleiding van 2 Konings 25:2-4 Sedekia was, שפט en nie מלך genoem nie? Heel moontlik is dit omdat שפט en מלך dikwels as parallelle gebruik word (cf Ps 2:10, 2 Kon. 15:5, Jes 16:5) of omdat שפט 'n woordspel met שבת vorm. Dié twee redes sluit nie 'n derde rede uit nie. Soos reeds aangetoon, is daar in Miga 4 'n sinspeling op die rolle wat omgeruil word. In Miga 1-3 is die subjek van ongeregtigheid die verteenwoordigers van die volk, naamlik die hoofde en leiers. Die objekte is die sosiaal swakkes, die weerloses in die gemeenskap. In Miga 4 word aangetoon dat die oordeel (שפט) van Jahwe in teenstelling met die oordeel van die hoofde aanleiding tot vrede gee. Die volke wat teen Juda opstaan, word die subjekte van ongeregtigheid en die koning as verteenwoordiger van die volk Juda word nou die objek van onderdrukking en uitbuiting. Die nasies vergryp hulle aan die persoon van die koning soos wat die diene wat na die reg (משפט) moes omsien hulle aan die persoon van die onderdrukte in Miga 3:1-3:10 vergryp het. Die koning word שפט genoem omdat hy die verteenwoordiger van die hoofde en leiers van Miga 1-3 is.

Die invoeging van Miga 5:9-14 in sy huidige posisie word deur die kernwoord כרת moontlik gemaak. Die oordeel van Miga 3:12 en die belofte aan Sion dat universele vrede sal heers (4:1-4) word in Miga 5:9-14 saamgevat. Jerusalem moet 'n bemiddelaarsrol speel. Deurdat Sion ontwapen (5:9,10) en die godsienstige selfversekeringsmiddels weggeëem word (5:11-13), is die gereinigde Sion toegerus om die volke te oorwin. Hier tree 'n belangrike korrektief op die militaristiese denke van 4:8,13; 5:4b, 5a, 7,8 én op die "eensydige" verkondiging van Miga in hoofstukke 1-3 in. Die sonde wat verhinder dat Juda sy bemiddelaarsrol kan uitvoer, word deur die redaktor as die vertrouwe op militêre magsmiddels en afgodediens uitgewys. Die afgode sal vernietig word sodat die vertrouwe op

Jahwe gestel kan word. Die gedagtes in Miga 5:9-13 sluit by die Deuteronomistiese ideaal aan. Die doel van die gedeelte is om die vertroue op afgode (1:7; 2:10 en ook 6:16) en die vertroue op militêre mag (1:13b) met mekaar te verbind en as rede vir die ballingskap daar te stel. Dit word redelik algemeen erken dat Miga 4:14 'n volledige raamwerk met Miga 1:2 vorm¹⁰. Die magsbeluste volke word op dié manier gewaarsku dat Jahwe hulle in sy toorn sal straf.

4 MIGA 6-7

Miga 6-7 is die derde en laaste deel van die Migaboek. Ten opsigte van Miga 6-7 is die menings uiteenlopend. Sommige eksegete is van mening dat die twee hoofstukke van Miga self afkomstig is¹¹. Ander beskou Miga 6-7 as literatuur uit die eksiliese en na-eksiliese tyd¹². Wat wel vasstaan, is dat die bestaande teks in die eksiliese en na-eksiliese tyd tot sy huidige vorm verwerk is. Dit is hoogs onwaarskynlik dat die stof van die profeet Miga afkomstig is aangesien die taal, historiese agtergrond en die inhoud heeltemal van dié van Miga 1-3 verskil. Die taal in Miga 1-3 is spesifiek aan die leiers, priesters en profete gerig terwyl dit in Miga 6-7 vaag en algemeen is¹³. Die מַעֲלֵי דַי in Miga 1-3 altyd op diegene wat onderdruk word en op diegene oor wie Miga hom ontferm. In Miga 6-7 dui dit op die objek van die aanklagte. Die styl is anders. In Miga 1-3 spreek Miga die skuldiges met driftigheid aan. Dié driftigheid ontbreek in Miga 6-7. Miga 1-3 skep die indruk dat dit uitgespreek word terwyl Miga 6-7 'n kunstige samevoeging van belangrike gedagtes is. Die rede waarom die hoofstukke bygevoeg is, is om die gedagtes wat in die eerste vier hoofstukke behandel word en in sommige gevalle oorbeklemtoon (of onderbeklemtoon) is, in die regte perspektief te stel.

Miga 6:2-8 (6:1 is sekondêr met Miga 5:14 en dus ook met Miga 1:2 verbind) bevat Deuteronomistiese taal en denke wat veral by Deuteronomium 10:12-22 aansluit. Sodoende word sowel die verhouding tussen God en mens asook die verhouding tussen mens en mens beklemtoon. Dit is vir die Deuteronomistiese redaktor twee kante van een en dieselfde saak. Die vrae wat in 6:3-7 gestel word loop uit op die antwoord in Miga 6:8. Daar is 'n nou verband tussen Miga 3:8 en Miga 6:8 (cf. הַגִּיד en מַשַּׁפֵּט). Trouens, die verband met die hele Miga 3 is opvallend. Miga 6:8 vul Miga 3:8 aan. In Miga 6:7 word פֶּשַׁע en חַטָּאת genoem. Vers 8 beklemtoon die positiewe handeling en staan antities teenoor die vorige verse, maar ook teenoor Miga 3:8. Waar Miga 3:8 op ongeregtigheid wys, wys Miga 6:8 op geregtigheid. Die antitiese bestaan verder daarin dat Miga 3:8 slegs die

sondes en oortredings van Jakob en Israel bekend maak, terwyl die mensdom in Miga 6:8 opgeroep word om geregtigheid te beoefen. 'n Openheid of universalistiese tendens word sigbaar.

Miga 6:8 gryp nie slegs op die gedagtes en taal van Miga 1-3 terug nie. Dit wys ook vorentoe na die volgende perikope. Die drie hoofbegrippe in Miga 6:8 word in die hieropvolgende perikope bespreek.

Miga 6:9 ev handel oor משפט. Van der Woude¹⁴ het aangetoon dat נטה met משפט as objek die verdraaiing van die reg beteken. נטה kom egter ook sonder משפט voor. Alhoewel die woord משפט nie hier voorkom nie, word dit veronderstel. Dat dit inderdaad hier oor משפט handel, word deur die inhoudelike gegewens bevestig. Die struktuur klag-oordeel kom hier, net soos in Miga 2-3, voor. As gevolg hiervan beskou baie teoloë Miga 6:9-15 ten onregte as woorde van Miga, die voor-eksiliese profeet. Die klag handel oor oneerlike handel. Miga se begrip van ongeregtigheid word deur nóg 'n sosiale misdryf uitgebrei. Oneerlikheid in die handel is ook המט. Die kring van skuldiges word uitgebrei. Nie slegs die rykes en die magtiges (עשיריה) is skuldig nie, ook die inwoners (ישיביה) doen mee.

Miga 6:16 is 'n toevoeging tot Miga 6:9-15. Sekere begrippe uit vers 9-15 word in vers 16 herhaal, (cf בית־אהאב, vers 10, ישיביה, vers 12 en נתנל, vers 14). Die uitbreidings “insettinge van Omri” en “werke van die huis van Agab” is 'n nuwe aanklag en word as 'n redaksionele byvoeging beskou omdat dié uitdrukkings uniek is aan die boek Miga. Die straf gryp veral terug op Miga 6:14b. Die verwoesting van die land onder die gespot van die volke volg op die verwoesting van die land deur sy vyande (v 14b). Ten slotte word Jeremiaanse taal gebesig. Vergelyk שרקה wat afgesien van 2 Kronieke 29:8 nog ses keer in Jeremia, dan boonop saam met שמה, voorkom. שמה kom twee en twintig keer in Jeremia voor. Dit is slegs in Jeremia waar dit, soos in Miga, op persone betrekking het. חרפה kom slegs in Hosea 12:15 en Jesaja 30:5 met die betekenis “smaad wat Israel onder die volke gely het” voor. In Jeremia kom חרפה nie minder nie as twaalf keer en by Esegël sewe keer voor. Miga 6:16ab sluit by Jeremia 7:24 aan. Só word die verbinding tussen vers 16 en die voorafgaande verse bewerkstellig. Die “ou profesie” van Miga word nou in die lig van Jeremia verstaan. Die beloofde land is verwoes en die uitverkore volk is 'n bespottling in die oë van die volke. Die rede vir hierdie ramp is die “insettinge van Omri” en die “werke van die huis van Agab”. Dié twee Noordryk konings, Omri en Agab was bekend vir hulle dade van ongeregtigheid (cf die Nabotverhaal in 1 Kon 21:1 ev) en veral vir hulle toleransie met en diens aan afgode. Hier word die klem eerder op hulle afgodediens geplaas. Só sluit Miga 6:16 by die herinterpretasie van Miga 1:5,7 aan¹⁵.

Onerlikheid in die handel is dus eintlik dieselfde as afgode-diens. Ongeregtigheid het dus nie slegs 'n sosiale dimensie nie, maar ook 'n teologiese dimensie.

Miga 7:1-7 handel oor die tweede begrip van Miga 6:8, naamlik **דִּקְוָה**. Die motivering dat dit in dié perikoop oor die oorgangsbegrip **דִּקְוָה** handel, is die volgende: In Miga 7:2 kom die woord **דִּקְוָה** pertinent voor. Inhoudelik word dit duidelik dat die versteurde verhoudings tussen mense die oordeel oproep. Die verval, wat as volkome beskryf word, word deur die profeet se woorde in vers 1 beklemtoon. Ook hier is almal en nie net 'n deel skuldig nie. Die gebroke verhoudings tussen mense sny tot in die intiemste verhouding in. Daar is trouens geen enkele verhouding wat nog in die lig van **דִּקְוָה** staan nie. So verskuif dié perikoop die kollig van die publieke na die private sfeer. Vers 7 bring die verhouding met Jahwe binne die kader. Sommige teoloë beskou vers 6 as afsluiting van die perikoop¹⁶. Die *waw* verbind vers 7 egter stewig met die voorafgaande en alhoewel dit antities teenoor die vorige verse staan, dui dit nie op 'n ander konteks wat verlore gegaan het nie. Vers 7 maak die bedoeling van die perikoop duidelik. Dit handel nie slegs oor intermenslike verhoudinge nie maar ook oor die verhouding met Jahwe. Só funksioneer die begrip **דִּקְוָה** as 'n oorgangsbegrip en die perikoop as oorgangsprikoop om sowel die intermenslike asook die mens-God verhouding aan te sny.

Dat Jahwe (God) die sentrum van Miga 7:8-20 is, word eerstens uit die voorkoms van sy Naam duidelik. Die naam van "Jahwe" kom vier keer en die naam "God" drie keer voor. Daar is in elk geval geen twyfel op grond van die inhoudelike kriterium dat die verhouding met Jahwe in dié perikoop beklemtoon word nie. Die laaste deel van die Migaboek val in vier gedeeltes uiteen wat heel waarskynlik liturgies aangewend is (7:8-10, 11-13, 14-17 en 18-20). Vir die doel van hierdie artikel bepaal ons ons by die laaste subperikoop. Dit begin met die vraag partikel **מָה** en lei 'n nuwe tema, skuldvergifenis, in. In vers 18 word beskryf hoe Jahwe is en in vers 19 ev word beskryf wat Hy doen. Die laaste subperikoop ruim alle twyfel uit die weg en plaas nie alleen die perikoop nie, maar ook die hele boek Miga in die regte perspektief. Wolff¹⁷ stel dit so: "...7:8-20 ist gewiß ein Echo auf sie alle". Die "alle" dui op die "...Hauptschichte des Michabuches...". Die drie belangrikste begrippe vir sonde kom in dié subperikoop voor, naamlik **אָוֶן**, **פֶּשַׁע** en **חַטָּאת**. Jahwe se geregtigheid is daarin geleë dat Hy sonde vergewe. Die redding van sonde in vers 19 word in die bekende vorm van redding uit Egipte gegiet. Vers 19b is die hoogtepunt van die subperikoop, maar ook van die hele boek: die derde woord vir sonde **חַטָּאת** word naas **אָוֶן** gebruik. Die begrippe word in die

meervoudsvorme gebruik en die meervoudsuffikse word beklemtoon (cf Miga 7:19b). Vergiffenis spreek die laaste woord en nie die sonde nie. Die kontras met Miga 1-3 is groot.

Die boek wat begin met die sosiale ongeregtigheid van die leiers en die oordeel oor Jerusalem, eindig met die teologiese waarheid dat God die regverdige is en dat sy regverdigheid in sy vergewensgesindheid geleë is. Die profeet Miga het hom slegs tot sosiale ongeregtigheid bepaal, maar ongeregtigheid in die Migaboek mag nie slegs as sosiale misdrywe of oortredings beskou word nie. Die verhouding tot God en die verhouding teenoor die medemens is twee kante van die dieselfde saak. In Miga sou 'n mens dus kon sê dat die verhouding tot God en die naaste aan die woorde van Jesus in die Nuwe Testament herinner, naamlik dat ons God en ons naaste moet liefhê (cf Mark. 12:28 ev). Daar sal dus daarteen gewaak moet word om die Migaboek in sy geheel aan te wend ten einde bevryding slegs as strukturele of politiese bevryding wat nie met die teologiese dimensie iets te make het nie, te begrond. Wel sou 'n mens die profeet Miga as segsman daarvoor kon "inspan".

NOTAS:

- 1 Samevatting van 'n proefskrif wat in 1994 voltooi is onder promotorskap van prof W S Prinsloo, Departement Ou Testament, Universiteit van Pretoria.
- 2 J I Alfaro, *Justice and loyalty: A commentary on the book of Micah*, Edinburgh 1989, 1.
- 3 J Jeremias, "Die Deutung der Gerichtsworte Michas in der Exilszeit", *ZAW* 83 (1971), 330-354 en V Fritz, "Das Wort gegen Samaria, Micha 1:2-7", *ZAW* 86 (1974), 316-331.
- 4 D R Hillers, *Micah, A commentary on the book of the prophet Micah*, Philadelphia 1984, 48.
- 5 J B M Smith, W H Ward & J A Bewer, *A critical and exegetical commentary on Micah, Zephaniah, Nahum, Habakuk, Obadiah and Joel*, Edinburgh 1965, 33.
- 6 Vergelyk J Jeremias, *a w*, 83 (1971), 330-354.
- 7 H W Wolff, *Dodekapropheten 4. Micha*, Neukirchen 1982, 50.
- 8 Jeremias, *a w*, 335.
- 9 Vergelyk W Rudolph, *Micha-Nahum-Habakuk-Zephania*, Gütersloh 1975, 22.

- 10 Vergelyk onder andere Wolff, *a w*, 20.
- 11 Onder andere E Sellin, *Das Zwölfprophetenbuch*, Leipzig ³1929, 308; J Lindblom, *Micha: Literarisch untersucht*, Abo 1929, 99; W Rudolph *a w*, 24.
- 12 J L Mays, *Micah: A commentary*, Chatham 1976, 30.
- 13 In Miga 6:8 is daar byvoorbeeld sprake van ׀דא, in Miga 6:9 van ׀ׁ׃ en Miga 7:2 van ׀ס׀ en ׀דא.
- 14 A S Van der Woude, *Micha*, Nijkerk 1977, 225.
- 15 Jeremias, *a w*, 342-343.
- 16 Smith, Ward & Bewer, *a w*, 137.
- 17 Wolff, *a w*, XXXV.